

Repe ja ristikot

Pojat kyllä joskus kertovat, mistä minun kannattaisi kirjoittaa tälle palstalle. Kun selitän, että heidän aiheidensa yhteys ristikoihin on yhtä kadoksissa kuin serkkulikan siippa tilipäivänään, herrojen kommentti kuuluu: "Olethan sinä ihan varteenotettava veijari kyhäämään aasin-siltoja. Kyllä sinä tästä jotain kehität."

Seuraavan vinkin sain aivan asialliselta taholta: "Kirjoita Reino Helismaasta." Itsekin Repe-fanina idea kyllä kutkutti minua, mutta vastassa oli sama haaste: Miten linkittää aihe ristikoihin? No – päätin yrittää.

Reino Helismaa (1913–1965) muistetaan ennen kaikkea laululyriikan mestarina, viihteen monitaiturina ja kansan rakastamien tarinoiden sepittäjänä. Hänen kynästään syntyivät mm. Meksikon pikajuna, Kulkuri ja joutsen sekä Päivänsäde ja menninkäinen – lauluja, jotka ovat täynnä leikittelevää kieltä, rytmiä ja tarinaa. Vaikka suoraa yhteyttä sanaristikoihin ei ole tiedossa, Repen tuotanto ja ristikkomaailma jakavat paljon yhteistä.

Sanaristikot nojaavat kielen hienovaraisuuteen, sanojen monimerkityksisyyteen ja kekseliäisiin vihjeisiin – aivan kuten Helismaan laulutekstit. Hänen huumorinsa, sanaleikkinsä ja arkisen elämän havainnointinsa voisivat helposti taipua myös ristikkovihjeiksi.

Ei ole näyttöä siitä, että Helismaa olisi itse laatinut tai ratkonut ristikoita, mutta hänen kielitajunsa ja mielikuvituksensa olisi- vat taatusti tehneet hänestä erinomaisen ristikkonikkarin. Hän oli sananiekka, jolle kielen koukerot olivat nautinto, eivät este.

Ei sovi unohtaa, että Repe sommitteli moniin sanoituksiinsa myös melodian. Näitä ovat mm. jo mainituksi tullut Päivänsäde ja menninkäinen sekä Rakovalkealla ja Balladi villistä lännestä. Sävelmät istuvat teksteihin siinä missä sormikas ristikkonikkarin räpylään – saumattomasti kuten laatimuksen sanat keskenään.

Ristikkovihjeissä esiintyy usein anagrammeja. Tällaisia kirjainleikkejä Helismaa osasi väentää vaikka mistä. Omasta nimestään hän sorvasi pseudonyymin Aarne Lohimies ja Toivo Kärki sai taipua muotoon Orvokki Itä. Varsinkin viimeksi mainittua Repe käytti salanimenä lukuisissa lauluteksteissään.

Voimme siis hyvällä syyllä kuvitella, että jos Helismaa olisi saanut vaikuttaa täällä pidempään tai suuntautunut hieman eritavalla, hänen nimensä olisi voinut hyvinkin löytyä ristikkolehtien tekijöiden joukosta. Nyt hän on ehkä vain hengenheimolainen – mutta sitäkin osuvampi.

"Onneni auringon luulin taivaalle seisah- tuneen, kunnes näin sammuvan välkkeen kuohussa tulisen veen." Helismaan oma aurinko laski länteen virtuoosin ollessa vasta 51-vuotias. Hunöörä hänelle – eläköön Repe!

Kalle Pertola
kalle.pertola@ristikkoakatemia.fi

Lähetätkää ristikkoiheisiä kysymyksiä ja mielipiteitä osoitteeseen kysymys@ristikkoakatemia.fi